

GENEL BULGULAR

BELLIBAŞLI BULGULAR

Landmine Monitor Report 2003'ün (Mayın İzleme Raporu) verdiği zengin bilgiler de açıkça gösteriyor ki, Mayın Yasaklama Anlaşması ve genelde mayın karşıtı hareket, mayınların temizlenmesi, hayatların, kol ve bacakların kurtarılmasında dünyanın her bölgesinde önemli kazanımlar elde ediyor. Ancak halen ciddi sorunlar var. LMR 2003'ün kapsadığı dönem Mayıs 2002-Mayıs 2003. Editörler mümkün olan yerlerde Haziran ve Temmuz 2003'te ulaşan önemli bilgileri de eklediler. Mayın karşıtı eylemler ve mayın kurbanlarına ilişkin istatistikler genel olarak 2002 yılına ait.

ANTIPERSONEL MAYINLARIN ULUSLARARASI DÜZEYDE YAYGIN REDDİ

31 Temmuz 2003 itibariyle toplam 134 ülke Mayın Yasaklama Anlaşması'nda devlet olarak taraftır, 13 tanesi ise anlaşmayı imzalamış ama henüz tasdik etmemiştir, bu da toplamda dünya ülkelerinin dörtte üçünden fazlası ediyor. Son Mayın Raporundan beri, her ikisi de mayınlardan etkilenen Afganistan ve Kıbrıs da anlaşmayı imzaladılar. Bir dizi başka hükümet, anlaşmaya katılma doğrultusunda önemli adımlar attılar ve anlaşmayı onaylama eğiliminde olduklarını gösterdiler.

KÜRESEL ÇAPTA SORUNLAR

Toplam 200 milyon antipersonel mayın stoku ile 47 ülke, halen Mayın Yasaklama Anlaşması'nın dışında bulunuyor. Bu ülkeler arasında BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinden üçü (Çin, Rusya ve ABD), Orta Doğu'nun çoğu, eski Sovyet cumhuriyetlerinin çoğu ve birçok Asya ülkesi bulunuyor.

DAHA AZ SAYIDA HÜKÜMET ANTIPERSONEL MAYIN KULLANIYOR

LMR 2001'deki asgari dokuz, LMR 2001'deki 13 hükümetin antipersonel mayın kullanmasına kıyasla bu rapor döneminde (Mayıs 2002'den buyana) altı hükümet antipersonel mayın kullandı. Temmuz 2003 itibariyle sadece iki devlet –Myanmar ve Rusya- sistemli olarak antipersonel mayın kullanmakta. Afganistan, Angola ve Sri Lanka'da hükümet güçleri geçen rapor döneminde mayın kullanmaktayken bu dönemde kullanmıyorlar. Afganistan gibi Angola da artık Mayın Yasaklama Anlaşması'nın ortağı.

MAYIN YASAKLAMA ANLAŞMASI IMZACILARININ OLASI ANTIPERSONEL MAYIN KULLANIMI

LM bu dönem içinde 13 imzacı hükümetin herhangi birinin kesin olarak mayın kullandığı sonucuna varmadı ancak Burundi Ordusu'nun mayın kullandığına ilişkin daha da korkutucu bilgiler edinildi. Ayrıca Sudan hükümetinin mayın kullandığı yönünde ciddi iddialar var. Her iki hükümet de mayın döşedikleri iddialarını reddediyorlar.

MAYIN KULLANMAYA DEVAM EDEN HÜKÜMETLER VE YENİLERİ

Saddam Hüseyin'in kuvvetleri 2003 çatışması öncesi ve esnasında antipersonel mayın kullandıklarından mayın kullananlar listesine eklenecek tek yeni hükümet Irak. Hindistan, Nepal ve Rus hükümetleri bu rapor döneminde mayın kullandıklarını kabul ettiler. Myanmar (Burma) hükümetinin de mayın döşemeye devam ettiği kesin. Gürcistan'ın da mayın kullandığı yönünde ciddi raporlar var ancak hükümet bunu reddediyor.

DAHA AZ SAYIDA DEVLET-DIŞI AKTÖRLER MAYIN KULLANDI

Asgari 11 ülkede muhalefet gruplarının antipersonel mayın kullandığı rapor edildi: Burma, Burundi, Kolombiya, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Gürcistan (Abhaz güçleri), Hindistan, Nepal, Filipinler, Rusya (Çeçen güçleri), Somali ve Sudan. Geçen rapor döneminde bu sayı on dörttü.

DEVLET-DIŞI AKTÖRLERİN KATILIMI

Rapor dönemi içinde Irak Kürdistan'ından iki grup, Somaliden 15 fraksiyon, antipersonel mayın kullanımında kapsamlı bir yasaklamaya rıza göstererek Cenova Çağrısı'nı imzaladı.

AZALAN ÜRETİM

Mayın Yasaklama Anlaşması'nın tarafı olan 30 devlet ve imzacı olmayan (Finlandiya, Yunanistan, İsrail, Polonya, Sırbistan, Montenegro ve Türkiye) altı ülkeden oluşan 36 ülke, antipersonel mayın üretimini durdurdu. Tayvan da mayın üretimini durdurdu. Üretimi resmen durdurmamış olan birkaç ülkede bir süredir üretim yapılmadığı görülüyor; ABD (1997'den beri), Güney Kore ve Mısır. Rusya son sekiz yıldır en yaygın kullandığı mayını (PMN serisi) veya PFM-1 "Kelebek" mayınlarını üretmediğini açıkladı.

DEVAM EDEN ÜRETİM

LMR 15 ülkeyi mayın üreticisi olarak tespit etti ancak bu dönemde kaçının aktif olarak mayın ürettiği bilinmiyor. Nepal ilk kez mayın ürettiğini itiraf ederek, LMR 1999'da başladığından beri üretenler listesine katılan ilk ülke oldu.

ANTIPERSONEL MAYIN TİCARETİNE DE FACTO GLOBAL YASAK

Dünya çapında antipersonel mayın ticareti büyük ölçüde azalarak kaçakçılık ve gizli ticarete dönüştü. Mayın ticareti konusundaki de facto yasak sürerken kayıtlara geçen mayın transferi olmadı. Mayın Yasaklama Anlaşması dışındaki birkaç ülke, mayın ihracatı yapmama kararlarını tekrarladılar: Belarus, Çin, İsrail, Polonya, Rusya, Singapur, Güney Kore, Türkiye ve ABD.

MİLYONLARCA STOKLANMIŞ ANTIPERSONEL MAYIN İMHA EDİLDİ

Son LMR'den bu yana 4 milyon stoklanmış antipersonel mayın imha edilerek, son yıllarda imha edilen mayın toplamını 50 milyona yükseltti. Ayrıca 18 Mayın Yasaklama Anlaşması imzacısı ülke stoklarını imha ettiklerini bildirdiler, bu 10.8 milyon mayın anlamına geliyor: Brezilya, Çad, Hırvatistan, Djibouti, El Salvador, İtalya, Japonya, Ürdün, FYR Makedonya, Moldova, Mozambik, Hollanda, Nikaragua, Portekiz, Slovenya, Tayland, Türkmenistan ve Uganda. 12 imzacı devlet, imha aşamasındalar. Bir istisna dışında, imzacı devletlerin 1 Mart 2003'te başlayan 4 yıllık imha süresine uydukları görülüyor.

TÜRKMENİSTAN VAKASI

Türkmenistan 18 aylık sürede 700 bin mayını imha ederek, stoğunu 1 Mart 2003 tarihine kadar imha etmiş olduğunu bildirdi. Ancak 69200 mayını eğitim amacıyla sakladığını da belirtti. ICBL, 69200 sayısının, anlaşmanın kabul ettiği "mutlaka gerekli asgari rakam" açısından kabul edilemez ve muhtemelen illegal olduğuna inanıyor. ICBL bu sayıda mayını tutarak Türkmenistan'ın stoklarını bütünüyle imha etmemiş olduğunu ve böylece anlaşmanın temel kurallarından birini çiğnemiş olduğunu ifade etti.

İMZACI OLMAYAN DEVLETLERİN STOK İMHASI

Rusya ilk defa, 2002'deki 638427 adet dahil olmak üzere, 1996 ve 2002 arasında 16.8 milyondan fazla antipersonel mayın stokunu imha ettiğini açıkladı. Anlaşmanın imzacılarından Ukrayna Temmuz 2002 ve Mayıs 2003 arasında yaklaşık 405000 mayının imhasını tamamladığını açıkladı. Anlaşma imzacısı olmayan Belarus anlaşmaya desteğini göstermek amacıyla 22963 PMN-2 antipersonel mayınını imha etti.

ANLAŞMAYI ONAYLAMAMIŞ TARAFLARIN STOKLADIĞI MİLYONLARCA MAYIN

Landmine Monitor, şu anda 78 devlete ait yaklaşık 200-215 milyon antipersonel mayının stokta olduğunu tahmin ediyor. İmzacı olmayan devletler bu miktarın 10 milyonu dışındaki mayınları bulunduruyor. Çin (tahmini 110 milyon), Rusya (tahmini 50 milyon), ABD (tahmini 10.4 milyon), Pakistan (tahmini 6 milyon), Hindistan (tahmini 4-5 milyon), Belarus (tahmini 4.5 milyon) ve Güney Kore (2 milyon).

ŞEFFAF RAPOR VERME GEREĞİNE UYULMAMASI

Angola, Eritre, Gine, Liberya, Namibya, Nijerya, Sierra Leone, ve Suriname'dan oluşan 7 devlet Mayın Yasası'nın 7. Maddesi gereğince şeffaflaştırma önlemleri ön raporlarını bildirmediler. Bu devletler aynı zamanda mayın stoklarının mevcut olup olmadığı ve stok imha gereklerine uyulduğu konularında resmi bilgi vermediler.

ANLAŞMAYI ONAYLAMAMIŞ TARAFLARIN GÖNÜLLÜ OLARAK VERDİĞİ RAPORLAR

Bu rapor döneminde Latviya ve Polonya gönüllü olarak, antipersonel mayın stoklarının detaylarını içeren, Madde 7 şeffaflık raporu verdiler. Yunanistan da ilk kez kamuoyuna stokları hakkında açıklama yaptı. Bu adımlar Belarus, Litvanya ve Ukrayna'nın örnek teşkil eden adımlarının ardından geldi.

ARTAN MAYIN EYLEMİ BAĞIŞLARI

Mayın eylem fonu, 1997'de Mayın Yasaklama Anlaşması imzaya açıldığından beri toplanan 1.2 milyon dolar dahil, 1992'den beri toplam 1.7 milyon dolara ulaştı. 2002 yılında LM 23'den fazla kaynaktan gelen 309 milyon dolarlık mayın eylemi finansmanı tespit etti, önceki yıla göre %30 artış. 2001'de LM küresel düzeyde mayın eylemi fonlarının durağanlaştığını bildirdi. 2002'de bağışlarını arttıran taraflar arasında Japonya (49.4 milyon dolar harcadı), Avrupa Komisyonu (38.7 milyon dolar), Norveç (25.2 milyon dolar), Almanya (19.4 milyon) ve Hollanda (16 milyon dolar) var. Avustralya, Avusturya, Belçika, Fransa, İtalya İsviçre de fonlarının arttığını kaydettiler. Anlaşmayı onaylamamış olan Yunanistan ve Çin de yardımlarını önemli ölçüde arttırdılar. 2002'deki bağış artışlarındaki artışın yarısından fazlası bir kaynaktan, Japonya'dan geldi.

MAYIN EYLEMİ FONLARINA KATKILARI AZALANLAR

En büyük dört bağışçının katkıları azaldı: ABD (5.5 milyon dolar azaldı), Danimarka (3.8 milyon dolar azaldı), İsveç (2.6 milyon dolar azaldı) ve Birleşik Krallık (1.4 milyon dolar azaldı).

FONLARDA ARTIŞ

Mayından etkilenen ülkeler arasında mayın eylemi finansmanında en fazla artış Afganistan'da görüldü (50 milyon dolar artış), Vietnam (12 milyon dolar), Angola (7.7 milyon dolar), Kamboçya (6.3 milyon dolar) ve Sri Lanka (yaklaşık 5.5 milyon dolar). Önemli miktarda bağış kabul edenler arasında, Kosova dışında önemli bir düşüş kaydedilmedi.

DAHA FAZLA FON GEREKİYOR

2002'nin fon artışının üçte ikiden fazlası tek bir ülkeye, Afganistan'a gitti. Küresel mayın sorunuyla başetmek ve Mayın Yasaklama Anlaşmasını onaylamış devletlerin on yıllık mayın temizleme süresi içinde gerekeni yapmalarını sağlamak için daha fazla fon gerekecek.

MAYIN EYLEMİ PROGRAMLARININ GENİŞLETİLMESİ

Mayından etkilenen ülkelerde organize mayın temizleme programlarının sayısında 2002 yılında artış görüldü ve birçok ülkede temizlenen alan miktarında önemli artışlar oldu. LM en az 35 ülkede insani mayın temizliği ve 32 ülkede sınırlı mayın temizliği kaydetti. Costa Rica Aralık 2002'de mayınlardan tamamen temizlendiğini açıkladı. Angola, Sri Lanka ve Sudan'da ateşkes ve barış anlaşmaları mayın temizleme faaliyetlerinin genişletilmesine olanak verdi. LM 2002 ve 2003'te 36 ülkede mayın risk eğitim programları kaydetti.

HALEN MAYINDAN ETKİLENEN ÇOK FAZLA ÜLKE VAR

LM araştırması, mayın ya da patlayıcıdan değişik ölçülerde etkilenen 82 ülke olduğunu belirledi, bunların 45'i Mayın Yasaklama Anlaşmasını onaylamış ülkeler. Mayından etkilenen 16 ülkede mayın temizleme, 25'inde mayın riski eğitimi kaydedilmedi.

BAZI ÜLKELERDE DAHA AZ SAYIDA MAYIN KURBANİ

2002'de mayından etkilenen ülkelerin çoğunda mayın kurbanlarının bildirilen sayısı azaldı. 2002'de artış kaydeden bölgelerde; kitlesel göç (Kamboçya) ve yeni veya genişleyen bir çatışma (Hindistan, Filistin) faktörleri etkili oldu. Mayından etkilenen diğer ülkelerde artış genellikle bilgi toplama sisteminin daha etkin çalışmasından kaynaklanıyor: Burma, Çad, Gine-Bissau, İran, Irak, Ürdün, Kore Cumhuriyeti, Pakistan ve Tayland. Her yıl 15 000 ile 20 000 arasında mayın kurbanı olduğu tahmin ediliyor ki bu rakam daha önce genellikle kabul edilen yılda 26 000'e göre önemli bir azalmaya işaret ediyor. Ancak kimi ülkelerde olayların kayda geçirilmesinde yetersiz kalındığı ya da olandan az sayıda vakanın bildirildiğini kabul etmek gerekir.

DAHA FAZLA MAYIN KURBANINA YARDIM GEREKİYOR

2002'de ve Haziran 2003'te 65 ülkeden mayın kurbanı vakaları bildirildi, bu ülkelerin çoğu (41) savaşta değil. 2002'deki kurbanların sadece %15'i askeri personel olarak tespit edildi. 2002'de en fazla vakanın bildirildiği ülkeler: Çeçenya (5695 kişi), Afganistan (1286), Kamboçya (834), Kolombiya (530), Hindistan (532), Irak (457), Angola (287), Çad (200), Nepal (177), Viyetnam (166), Sri Lanka (142), Burundi (114), Burma/Myanmar (114) ve Pakistan (111). Bosna Hersek, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Eritre, Etyopya, Gürcistan, Laos, Filistin, Senegal, Somali ve Sudan'da önemli (50 üstü) sayıda yeni vaka bildirildi.

MAYIN PATLAMASINDAN KURTULANLARA YETERSİZ YARDIM

Mayından etkilenen çoğu ülkede, mayın patlamasından sağ kurtulanların ihtiyaçlarını karşılamak için hizmetler yetersiz ve kurtulanların bakım ve rehabilitasyonu için dışardan ek yardıma ihtiyaç olduğu görülüyor. Bu rapor döneminde mayından etkilenen 48 ülkede, sağ kurtulanların ihtiyaçlarının karşılanması için mevcut hizmetin bir ya da daha çok açıdan yetersiz olduğu tespit edildi.